Ніва

„NIWA" — TYGODNIK BIAŁORUSKI W POLSCE

ГОД II № 1 (45) БЕЛАСТОК, 6 СТУДЗЕНЯ 1957 г. Цана 60 гр.

Пры першай картцы каляндара...

Заўсёды з вялікім хваляваннем сустракаем Новы год. Зіхаціць чырванню першая картка каляндара так неяк жывей, радасней і весялей. Зрэшты, як заўсёды, штосьці маладое... А пад ёю — пад гэтай карткай, ляжыць яшчэ столькі іншых...

...Што яны нам прынясуць? У якіх умовах палітычнага, грамадскага, а нават асабістага жыцця мы будзем іх зрываць? І тады чалавеку на душы неяк сумна робіцца...

Праўда, што ёсць чым хвалявацца... Год у гісторыі — гэта толькі дроб секунды, а ў нашым жыцці — год з'яўляецца досыць вялікім перыядам часу.

Зусім у іншых умовах пачыналі мы 1956 год, чым закончылі... Шмат чаго змянілася, шмат чаго паўстала новага, лепшага. Працоўны робіцца гаспадаром сваёй фабрыкі, земляроб і рамеснік можа свабодна выбраць сабе дарогу і гаспадарчы напрамак.

Усё гэта можна выказаць адным сказам — праўда перамагла!

Прагледзьце ўсе навагоднія фельетоны мінулых гадоў. Усе яны маюць у сабе вельмі многа аптымізму, у які чалавек зусім не верыў.

Цяпер думкі нашы сталіся больш рэальнымі, тым больш што на гэты час прыпадаюць выбары. Не такія, як калісь былі — выбары для выбараў. Цяпер ведаем, што людзі, якіх выбярэм апраўдаюць нашае давер'е, выбярэм людзей сапраўды такіх, якіх хочам. Што будуць стаяць за паляпшэнне жыцця вёсак і гарадоў.

Будзем мець пачуццё, што наш голас у гэтых выбарах сапраўды штосьці значыць. Сапраўды трэба цешыцца, а не сумаваць.

Цешыцца надзеяй, што наэўна будзе лепш. І гэты аптымізм не з'яўляецца фальшывым.

Як-жа тады, браткі, не выпіць у такую радасную хвіліну! За Новы год. Каб ён усе нашы намеры здзейсніў. Каб мы яго прапускалі з пашанай хаця-бы так, як гэтага — мінулага.

Не можам мець вялікага жалю да гэтага старэча! Дык ён хоць пад канец — але аднак абдумаўся і... паправіўся!

Ну што-ж, лепш пазней, ніж ніколі.

Віп'ем і за гэтага старычыну, які ўвёў нас на добры шлях.

Да трэцяй чаркі — запрашаю людзей шматлікіх нацый, людзей цэлага свету!

Як я разцалаваўся-б з Вамі, як хацеў-бы жыць у спакоі і добрабыце.

Я думаю, што кожны чалавек так хоча.

І тут, браткі мае, маленькая заўвага!

Не Новы год, не гісторыя нам усё гэта зробіць, а толькі мы самі — ніхто за нас.

Тады ў новым годзе трэба болей закасаць рукавы і папрацаваць не шкадуючы сілы.

Дык толькі працай, упартай працай, здабываюцца вялікія, здавалася-б, недасягальныя мэты.

Мы самі працай створым гісторыю такую, што не будзем за яе сароміцца.

Ды давайце-ж вып'ем за гэту вялікую справу. Хай жыве мір, добрабыт і праўда!

А гэта значыць — сацыялізм.

І. ВЕРАС.

НАШЫЯ ПАЖАДАННІ

Галоўнаму Праўленню Таварыства жадаем 200 тысяч членаў.

* * *

Пісьманосцам жадаем у новым годзе атрымаць верталёты, каб хутчэй маглі дастаўляць «Ніву» падпісчыкам.

* * *

Асветным установам жадаем не толькі шчыра размаўляць аб беларускіх школах, але і шчыра заняцца імі.

* * *

Таварышу Гаёсу — дырэктару «РСВ Праса» у Беластоку, пад якога «апекай» маем шчасце знаходзіцца, жадаем, каб атрымаў нашай рэдакцыі хоць пару коней, калі не можа дабіцца машыны.

* * *

Рэдакцыі рускага часопісу «Звено» жадаем каб калі пішуць аб белавежскім хоры, не забывалі дапісваць чатыры літары «БЕЛА», перад «рускі», тады не будзе памылкі ў назве.

* * *

Таварышу Туронку — старшыні Праўлення Аддзела Таварыства ў Варшаве жадаем, каб як гур стаяў за беларускую справу ў Варшаве і як найбольш сабраў вакол сябе белавежскіх зуброў і меў «зуброўку» госцям з Беластока, — інакш, могуць не прыехаць.

* * *

Кандыдатам на пасоў у Сейм жадаем пазнаёміцца з выбаршчыкамі і іх справамі яшчэ да выбараў.

* * *

Бюракратам жадаем поспехаў у барацьбе з бюракратыяй.

* * *

Хуліганам па сто палак — калі не папраўляцца.

* * *

Усім іншым — шмат шчасця ў новым 1957 годзе.

ПЯТРУСЬ БРОУКА.

НОВАГОДНІЯ ПАЖАДАННІ

Ідзе жыццё. Мінае час.
Яго няспынны ход.
І вось з'яўляецца да нас
Ізноўку Новы год.

За стол сядаем мы сям'ёй,
Каб госця прывітаць.
Чаго-ж хвілінаю такой
Яму нам пажадаць?

Каб не было вайны нідзе,
Каб шчасна ўсе жылі,
Каб мір жаданы для людзей
Быў скрозь — на ўсёй зямлі.

Каб кожны нават не прысніў
Ні бомбаў, ні гармат,
Каб дым адзін у небе плыў —
Ад стрэх шчаслівых хат.

Каб слёз пакутлівых не знаць,
Каб жыць нам весялей,
Каб толькі чуць нам першы плач —
Народжаных дзяцей.

Тыдзень праз фотааб'ектыў

ЗАКЛЮЧНАЯ НАВАГОДНЯЯ ЗАЯВА I САКРАТАРА ЦК ПЗПР У. ГАМУЛКІ.

Жадаю ўсім грамадзянам, каб у палітыцы суправаджаючымі заўсёды ім былі розум і развага, у пакананні жыццёвых труднасцяў, — гарт і вытрываласць, у штодзённым жыцці — працавітасць і душэўны спакой, што зложыцца на суму асабістога шчасця кожнага чалавека добрай волі і прынясе ўсебаковае развіццё і шчаслівую будучыню нашай радзімы — Народнай Польшчы.

Варшава, 29 снежня 1956 года.

НОВАГОДНІЯ ПАЖАДАННІ У ДЗЯРЖАЎНАЙ РАДЗЕ.

На здымку: у кнजку ў Дзяржаўнай радзе новагоднія пажаданні ўпісвае рэктар праф. Турскі ад імя Варшаўскага Універсітэта. Побач — прадстаўнік Варшаўскага політэхнікума — рэктар праф. др. Арашкевіч.
Фота ЦАФ. — Дамбравецкі.

ВЫБАРЧЫ ПЛАКАТ.

На здымку: выбарчы плакат паводле праекта графіка Губерта Гільсхэр. Фота — ЦАФ.

СОВЕЦКАЕ ЗБОЖЖА ДЛЯ ПОЛЬШЧЫ.

У некалькіх мясцовасцях у СССР адбываецца загрузка пшаніцы для Польшчы.
На здымку: адпраўленне збожжа на пункце скупу ў Раслаўлі. Фота — ЦАФ.

ІТАЛІЯ.

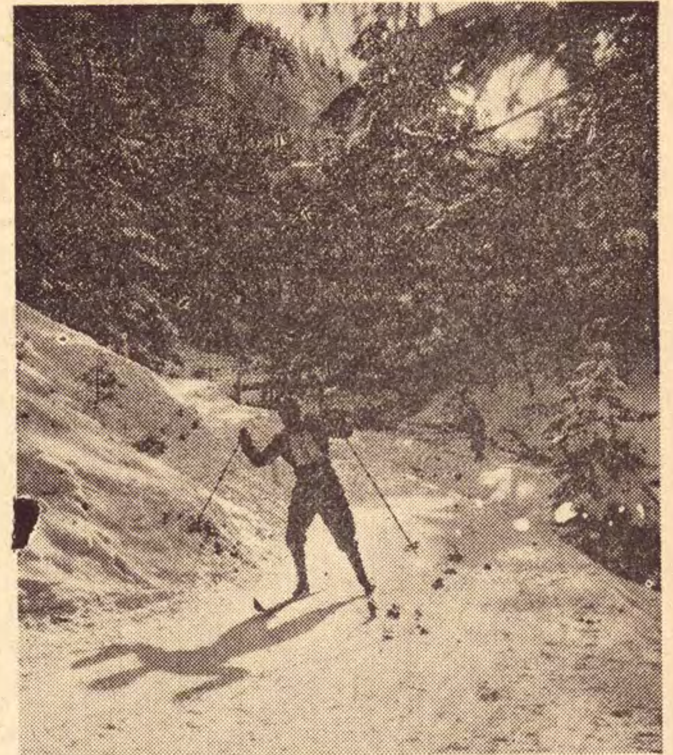
На здымку: Генуа — новы камплекс будынкаў на Санта Вердэ. Фота ЦАФ

СОВЕЦКАЯ АРКТЫЧНАЯ ЭКСПЕДЫЦЫЯ.

На здымку: на дрэйфуючай станцыі «Поўночны полюс 6» совецкія вучоныя пераплылі ўжо 1.800 км. Фото — ЦАФ.

ЗІМА У ЗАКАПАНЫМ.

ШЧАСЛІВАГА НОВАГА ГОДА!

У перадвыбарчай джунглі...

Трапіў мне ў рукі другі нумар штотыднёвіка «Свят» з 14 студзеня 1928 года. Зацікавіў мяне там артыкул «У перадвыбарчай джунглі», між іншым таму, што ў ім многа напісана пра беларускую справу.

Я тады быў невялікім хлапчуком. Памятаю толькі, што кожная вёска была чамусьці «панумаравана». У нашай хаце было па некалькі розных нумараў. Мама прыносіла, не ведаю адкуль, здаецца шасцёркі, хрышчоны, бацька і сусед Міхась прыносілі 43 ція, парабкі з маёнтку прыносілі яшчэ іншыя нумары. Але ўсе платы і хаты былі заклеяны «адзінкамі», або зноў такімі лозунгамі: «Хцэш мець злота пэлно скшынкэ — втэды глосуй на едынкэ».

* * *

Піліп Пятровіч налажыў акуляры і пачаў чытаць падану мною пажоўклую газету.

«Складаныя адносіны паміж нацыямі, вялікая колькасць груп і палітычных партый у нашай дзяржаве, яшчэ больш зацямняюць сітуацыю. Трэба прабівацца праз сапраўдную джунглю парасткаў і палітычнага разгалінавання. У гэтай джунглі можна загінуць».

— Ой, сапраўды можна было тады загінуць, — кажа Піліп Пятровіч, — а колькі з нас і загінула...

...«Сярод беларусаў адносіны яшчэ больш за-[illegible]ны; прадугледжваецца наступныя спіскі: блок меншасцей, да якога ўвойдзе Земляробскі саюз, паноў Ярэміча і Рагулі, Хрэсціянска - дэмакратычна - каталіцка - беларуская — ксяндза Станкевіча і Хрэсціянска - дэмакратычна - праваслаўная былога сенатара Багдановіча, які не прызнае «аўтакефаліі», польскай царквы і праклятьі мітрапалітам».

— Вось вы пра гэта хіба мала ведаеце? — звяртаецца да мяне Піліп Пятровіч. — Бачыце, Ярэміч і Рагуля на першым месцы. А ведаеце хто яны?

З самага тону пытання, я ўжо зрабіў вывад, што гэтыя паны, Ярэміч і Рагуля, хіба нічога добрага.

— Гэта была кулацкая арганізацыя, якая заўсёды ішла на руку панам і заўсёды супраць нас, заўсёды супраць сялянска - працоўнага руху. Вось, браток ты мой, хто быў тады на першым плане ў беларускай справе — сказаў Піліп Пятровіч.

— А вось напрыклад ксёндз Адам Станкевіч, гэта дадатны персанаж, не мірыўся з панствам і вышэй усяго ставіў беларускую справу. А Багдановіч? Багдановіч быў беларускім сенатарам, не прызнаваў раздзелу польскай царквы ад Маскоўскай царкоўнай улады. Ну што-ж Пілсудскі даў аднаму патрыярху 100.000 зл. і ён зрабіў гэты раздзел.

... «Комуністычнае «Беларуска - працоўна - сялянскае аб'еднанне» складаецца з Комуністычнай партыі Заходняй Беларусі і з Беларускай сялянскай партыі (левіца былой Грамады)».

— Там былі паслы: Гаўрылік, Дварчанін, Валынец, Крынчык і іншыя. Усё гэта комуністы, біліся за нашыя справы. Потым сядзелі ў турме ў Гродна, у Вронках, потым прамянялі іх з Советамі на ксяндзоў і потым усіх іх бер'яўшчына «разлажыла». Нікога з іх няма... Шкада людзей! Ну, але што-ж рабіць. Чытайма далей:

...«Група царкоўна - беларуская пана Коўша, асуджанага за прыналежнасць да Грамады».

— Мандатаў яна не атрымала і прылучылася да «Беларускага - сялянска - працоўнага аб'еднання». — сказаў Піліп Пятровіч.

...«Група соцыялістаў рэволюцыянераў пана Мамонькі».

— Гэта была прасанацыйная «разбіяцкая» арганізацыя, якая жыла на кошт «дэфензывы». Не мелі яны прызнання ў народзе... «Беларуская Нацыянальная Рада пад прэзесурай др. Паўлюкевіча канцэнтруючая ўмеркаваныя элементы і якая стаіць на грунце польскай дзяржаўнасці».

... «Беларуска - радыкальна - нацыянальная партыя пад кіраўніцтвам палянафіля пана Умястоўскага, якая ўвойдзе на час выбараў да Дзяржаўнага аб'еднання.

Такая раздробленасць прадугледжваецца ў беларусаў. Але сярод украінцаў даходзіць яна да вяршыні».

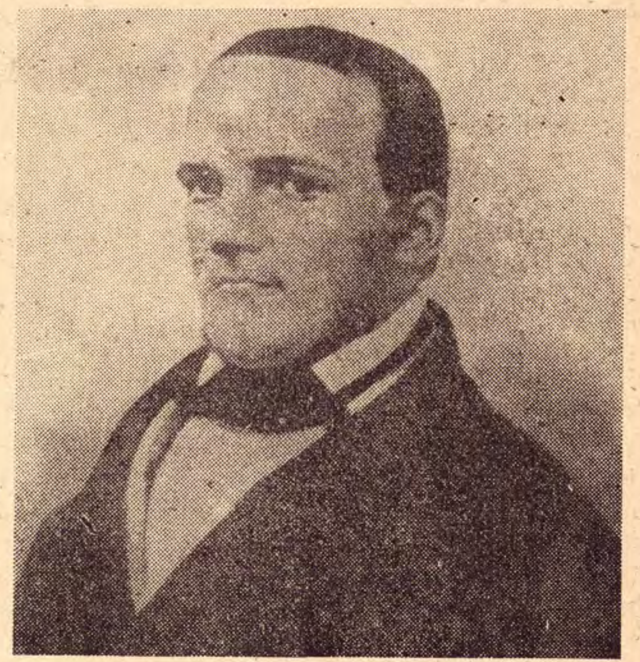
— Ведаеце што, я пазваню да таварыша Кузьміна, увечар мы сустрэнемся і паразмаўляем на гэткія тэмы. Добра?

Я ахвотна згадзіўся.

І. ВЕРАС.

ЯФІМ САДОУСКІ.

Станіслаў Манюшка ў Беларусі

Станіслаў Манюшка.

...Дзе-б ён ні жыў, вучыўся або працаваў, яго заўсёды цягнула ў родны горад, да родных мясцін. Прыязджаў ён у Мінск у 1840 годзе з Берліна, дзе навучыўся музычнаму майстэрству. У гэты-ж час ён знаёміцца з беларускім пісьменнікам Вінцэнтам Дуніным - Марцінкевічам, які жыў то ў невялікім маёнтку пад Мінскам, то ў самым горадзе.

— Я хачу вам пачытаць сваю «Вясковую ідылію», альбо «Сялянку». Магчыма, яна вас захопіць і вы паложыце на музыку, — неяк прапанаваў пісьменнік свайму маладому сябру-музыканту.

Станіслаў Манюшка ўзяў з сабой рукапіс «Сялянкі» і, не адрываючыся прачытаў яе, як кажуць, за адзін прысест Яго творчая фантазія адразу-ж маляўніча ўявіла вобразы «Сялянкі» на сцэне ў оперным выкананні.

— Вы ведаеце, Вінцэнт, — сказаў пры сустрэчы Манюшка, — «Сялянка» мне падабаецца, і ў мяне нарадзілася думка напісаць новую невялікую оперу. Але мне неабходна лібрэта — напішыце яго, будзьце ласкавы.

— Добра, Станіслаў.

...Мінск 1843 год. У горадзе ўсё яшчэ няма сталага тэатра. Прадпрыймальны дзялок Шмітгоф стварае тэатр, які крыкліва называецца: тэатр драмы, аперэты і оперы. Манюшка ў той час жыў у Вільні і бываў у Мінску толькі наездамі. Уладальнік тэатра Шмітгоф даведаўся ад Дуніна - Марцінкевіча, што ў Манюшкі ёсць невялікая опера «Латарэя». Аднойчы, калі кампазітар прыехаў у Мінск, ён упрасіў даць яму гэты твор для пастаноўкі. Опера была пастаўлена без густу, без творчай фантазіі, сплошчна і лёгкадумна. Гаспадар тэатра ўсяляк імкнуўся ўміласцівіць кампазітара, які не хаваў сваёй нездаволенасці.

Калі ў кампазітара напісана яшчэ што-небудзь, то няхай ён не пабаіцца аддаць свой твор тэатру роднага горада, а ён, Шмітгоф, не пашкадуе грошай, толькі-б паставіць новую оперу пана Манюшкі як належыць, па - сталічнаму.

Лоўкі дзялок расчуліў кампазітара, і той, пасля некаторага роздуму, аддаў Шмітгофу новую сваю оперу «Сялянка», напісаную па лібрэта Вінцэнта Дуніна - Марцінкевіча. Сваё дзяцінства Манюшка правёў побач з беларускай вёскай, у акружэнні сялян. Ён ведаў і любіў народныя песні, таму з такой творчай палымянасцю і напісаў музыку на тэкст, які быў яму блізкі і знаёмы.

— Як называецца ваша новая опера? — не без здзіўлення запытаў Шмітгоф.

— «Сельская ідылія». Але мне не падабаецца гэтая назва. Па-мойму, лепш і прасцей — «Сялянка».

— Сельская ідылія... Сялянка... — паўтарыў гаспадар тэатра. — Пан Манюшка, няўжо вы не знойдзеце больш падыходзячых тэм для сваёй творчасці.

— Ды што вы, — у сваю чаргу здзівіўся кампазітар. — Ці-ж апавяданне аб каханні сялянскай дзяўчыны не можа быць тэмай музычнага твора? Не разумею, не згаджаюся.

— Ах, пан Манюшка, і я вас не разумею. Оперы ставяць у горадзе. Іх слухаюць гараджане, вядома, багатыя гараджане. Зразумейце, што ім за цікавасць слухаць нейкую сельскую ідылію?..

— Не, пан дырэктар, вы не маеце рацыі, нават тысячу разоў не маеце. І Фрэдэрык Шапэн і рускія кампазітары неаднаразова звярталіся ў сваёй творчасці да вёскі. Я ўсё жыццё буду знаходзіцца пад уплывам польскіх і беларускіх песень, інструментальных твораў, народных танцаў і хораў. І мая новая опера «Сялянка» напісана пад жывым уплывам народнай музыкі, якую я палюбіў яшчэ з дзяцінства, — горача і ўсхвалявана гаварыў кампазітар.

— Калі вы так заступаецеся за новае сваё музычнае дзіця, мы можам паслухаць яго ў вашым выкананні, а пасля будзе вырашана, што з ім рабіць. Спадзяюся, што вы згодзіцеся? — цырымонна запытаў дырэктар.

— Няхай будзе так! Маё самае запаветнае жаданне — убачыць «Сялянку» на сцэне.

Сяляне... Гэтая тэма доўга будзе хваляваць яго. Пасля ён паложыць на музыку «Песні селяніна», сабраныя Я. Чачотам.

Манюшка толькі пачынае свой творчы шлях, але ўжо добра ўсведамляе, якія цяжкасці стаяць на яго шляху. Ці-ж адзін Шмітгоф з'яўляецца перашкодай. Кампазітар прынёс неяк у губеранскую цэнзуру на прагляд свой першы зборнік «Хатнія песні» для фартэпіяна. Цэнзар, стары чыноўнік у мундзіры са стаячым каўняром, які замінаў яму паварочваць шыю, строга паглядзеўшы на нясмелага кампазітара, запытаў:

— Што вам патрэбна?

— Я прашу дазволу на апублікаванне гэтага зборніка песень.

— «Хатнія песні»? — павольна прачытаў цэнзар. — Вы што, дома іх стваралі?

— Ага, дома, — ледзьве стрымліваючыся, адказаў Манюшка, добра разумеючы, што гэты хударлявы стары жадае паказаць сваю ўладу і ў дадатак яшчэ паздзекавацца.

— Пакіньце нам, малады чалавек, мы прагледзім, што вы тут мелі ласку дома стварыць...

— Калі-ж я змагу атрымаць адказ? — запытаў Манюшка.

— Зайдзіце як - небудзь... — і стары, нахіліўшыся над паперамі, даў зразумець, што аўдыенцыя закончана.

З болем у сэрцы пакінуў Манюшка нявеглыя казённыя апартаменты цэнзурнага ўпраўлення. Што за сухары, што за людзі? — абураўся кампазітар, ідучы дахаты. Гэты стары глухі, як пень, і разумее музыку не больш за асла, а прызваны «аўтарытэтна» меркаваць аб годнасці музычнага твора, — абураўся Манюшка.

Прайшло некалькі тыдняў. Манюшка з трывогай чакаў рашэння цэнзуры. Ці прапусцяць яго ны твор? Ён-жа знарок даў такую бязвінную назву зборніку; «Хатнія песні». Ледзьве стрымліваючы хваляванне, кампазітар зноў пераступіў парог канцылярыі цэнзуры. Стары важна сядзеў у тым-жа, толькі яшчэ больш засаленым мундзіры, утаропіўшы вочы ў паперы. Тут-жа, на стале, Манюшка заўважыў свой зборнік песень. Ці чытаў ён яго? Хутчэй за ўсё не чытаў, а зборнік ляжыць каля яго так, дзеля выгляду, з горыччу думаў Станіслаў.

— Пан цэнзар, я зноў да вас, — сказаў кампазітар. Чыноўнік узняў свае цьмяныя вочы.

— Чым магу служыць? — суха запытаў ён.

— Я — Манюшка... Пакідаў вам на прагляд свой зборнік «Хатнія песні».

— Помню, помню, малады чалавек. На выпраўленне. Манюшка разгублена перапытаў:

— Не разумею, пан цэнзар. Што вы хацелі сказаць?

— Не хацеў, а кажу: на выпраўленне, — наўмысна расцягваў гэтае слова стары.

— На выпраўленне? Якое выпраўленне? — запытаў кампазітар. Чыноўнік злосна паглядзеў на Манюшку і яшчэ раз падкрэсліў:

— Малады чалавек, вазьміце свой зборнік на выпраўленне. Зразумела? Распішыцеся вось тут, што атрымалі сваю працу.

Збялелы Манюшка, не гаворачы ні слова, павольна паставіў свой подпіс і маўкліва пакланіўся чыноўніку. Кампазітар зразумеў, што далейшая размова нічога не дасць.

На жаль, рукапіс першага зборніка кампазітара з заўвагамі царскай цэнзуры не захаваўся. А звесткі аб тым, што зборнік вернуты на выпраўленне, былі знойдзены ў беларускім архіве. Цэнзуры не спадабаліся некаторыя тэксты, на якія была напісана музыка. Хаця песні і называліся «хатнімі», але ў іх расказвалася аб тым, што ў абяздоленых людзей якраз і няма шчасця ў хаце.

Манюшка прысланіўся на лесвіцы да сцяны і пачаў перагортваць старонкі рукапісу запэцканага чырвоным алоўкам цэнзара.

— Ну і тупіца, ну і бервяно, — абураўся кампазітар, праглядваючы перакрэсленыя месцы.

Больш месяца аддаў Манюшка напраўку зборніка. Кампазітар замяніў адны песні другімі, з болем выпраўляў асобныя месцы. Яму хацелася выратаваць зборнік, якому ён аддаў столькі сілы, працы, таленту.

Праз месяц Манюшка зноў прыйшоў у цэнзуру.

Стары хварэў, яго месца займаў высокі, хударлявы чыноўнік.

...Нарэшце кампазітар атрымаў дазвол на выданне кнігі песень.

Хоць Манюшка заўсёды жыў у Вільні, аднак ён часта наведваў Мінск. Тут паранейшаму жылі яго родныя, сябры юнацтва, да якіх так цягнула кампазітара.

Ён прыязджаў у Мінск не толькі ў перыяд стварэння оперы «Зачараваны замак» («Страшны двор»), а і пры кожным зручным выпадку. Здатны да гумару, ён цікава апісваў у пісьмах да жонкі свае сустрэчы з некаторымі мінскімі арыгіналамі тыпу барона Мюнхгаузена: «А што датычыць Вальтэра, выдумляюць гэтыя арыгіналы, — піша Манюшка жонцы, — то не прыходзіцца сумнявацца ў тым, што ён мінчанін. Не ведаю, чаму Мальер лічыць сябе французам, калі ў Мінску могуць нават паказаць вуліцу, дзе ён быццам-бы нарадзіўся».

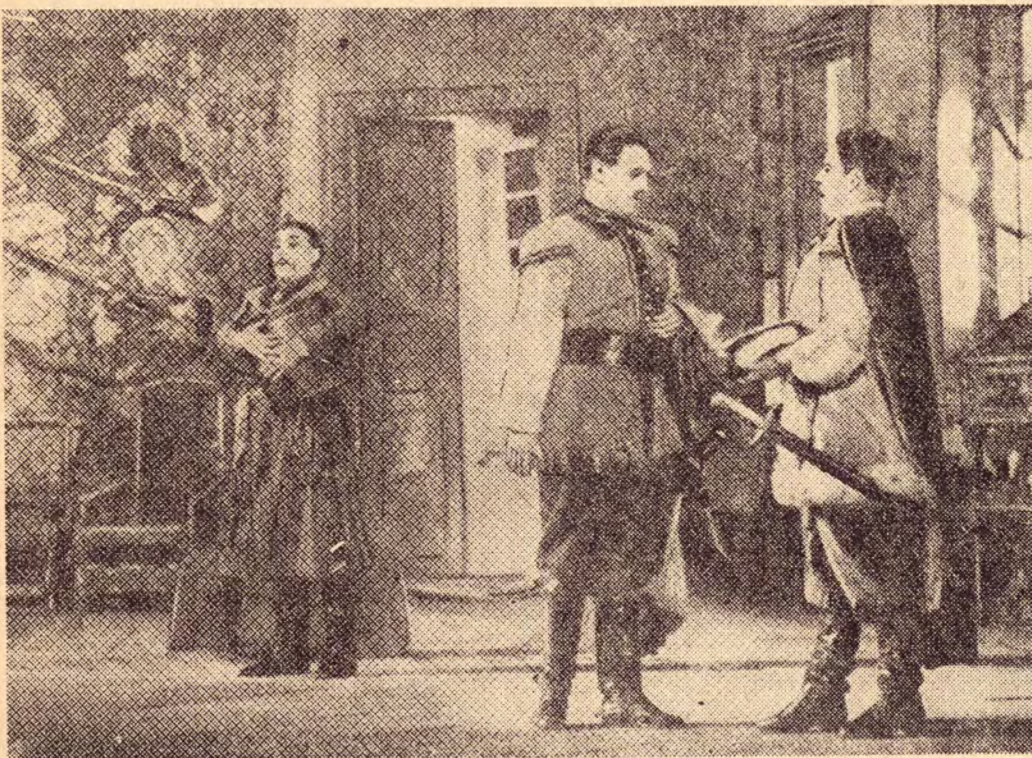
Шмітгоф паслухаў партытуру оперы «Сельская ідылія» і вырашыў пад гэтай назвай, якая яму здавалася больш інтрыгуючай, паставіць оперу на сцэне свайго тэатра. Як і «Латарэя», опера «Сялянка» («Сельская ідылія») упершыню была пастаўлена на прыватнай opernай сцэне Мінска. Патрабавальнага кампазітара не задаволіў і гэты спектакль, і ён гаварыў сябрам:

— Не, пакуль на маёй радзіме, у Мінску, не будзе добрага прафесійнага опернага тэатра, ад Шмітгофаў нічога добрага не чакайце. Бо яны оперы не ставяць, а правальваюць. Ці дажыву я да такога дня, каб пачуць на мінскай сцэне сапраўдныя галасы, убачыць сапраўдных выканаўцаў?..

Толькі праз шмат гадоў пазней, калі С. Манюшкі ўжо даўно не было ў жывых, яго мары ажыццявіліся. Кампазітар як-бы зноў вярнуўся ў родны горад, праўда, вярнуўся не сам, а яго творы вярнуліся.

...Велічнае памяшканне Вялікага Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету ўзвышаецца над горадам. У бытнасць Манюшкі на дрэнна забрукаванай Троіцкай горцы туліліся маленькія, крывенькія хаткі. Цяпер тут тэатр оперы. Вечар. Памяшканне тэатра зіхаціць агнямі. З усіх куткоў сталіцы рэспублікі спяшаюцца мінчане на сустрэчу са сваім земляком. Яны не ўбачаць яго, але пачуюць цудоўную, бессмяротную музыку польскага кампазітара, яго оперу «Страшны двор» у выкананні таленавітых артыстаў з народа.

Так збыліся мары кампазітара; пераадолеўшы час, ён жыве ў сэрцах мільёнаў людзей, у сэрцах сваіх землякоў, якія высока ацанілі яго неўміручы талент.

Сцэна з 1 га дзеяння оперы С. Манюшкі «Страшны двор». Пастаноўка Беларускага тэатра оперы і балету.

З канферэнцыі прысвечанай працы сярод нацыянальных груп

АБ БЕЛАРУСАХ

У снежні 1956 года ў Беластоку адбылася канферэнцыя культурна - асветных дзеячоў 5-ці паветаў, у якіх у асноўным пражываюць беларусы, менавіта: Гайнаўскага, Бельскага, Сакольскага, Семятыцкага, Беластоцкага і двох паветаў, дзе пражываюць літоўцы — гэта Сейненскага і Сувальскага.

Канферэнцыя была арганізавана Ваяводскім Аддзелам культуры па загаду Цэнтральнага Праўлення бібліятэк і Цэнтральнага Праўлення клубаў і мастацкіх калектываў Міністэрства культуры і прысвечана была культурна - асветнай працы сярод нацыянальных меншасцей і метадам гэтай працы.

Вельмі добра, што арганізавана такую канферэнцыю, якая паклала канец дагэтуляшняй маўклівасці і малаважнасці, калі разыходзіцца аб культурна-асветную працу сярод беларускага насельніцтва. Бо дагэтуль, як бібліятэкі, так і клубы не звярталі ўвагі на характар асяроддзя, не звярталі ўвагі на глыбока скрытыя часта патрэбы людзей, працавалі павярхоўна, без глыбокага аналізу асяроддзя, без удумлівасці.

Снежаньская канферэнцыя пераламала дагэтуляшняе памылковае становішча і вынесла на святло праблему: ёсць у нас беларусы і літоўцы і гэтае трэба ўлічваць у сваёй працы культурна-асветным працаўнікам; трэба працаваць сярод беларусаў для беларусаў, ці сярод літоўцаў для літоўцаў.

Канферэнцыя мела характар не выключна культурны, хоць гэта было галоўным, але таксама палітычны. І слушна. Калі гаварыць аб культуры якогась народа, трэба бачыць і яго палітычнае становішча. Інакш і пытанне культурна - асветнага жыцця будзе няпоўным, няясным, да канца не развязаным.

Народ пазбаўлены сваей нацыянальнай культуры і асветы, пачынае паступова знікаць, заміраць.

Наша канстытуцыя дае права на тое, каб развівалася беларуская нацыянальная культура і асвета. Гэта толькі буржуазная ўлада адрывала беларусаў ад беларускай культуры і асветы. Гэтакім спосабам яна хацела дабіцца таго, каб беларускі народ зусім загінуў.

А нацыянальная культура і асвета мае вялікае значэнне для народа з якога нарадзілася. Маючы гэта на ўвазе ўдзельнікі канферэнцыі шырока абмяркоўвалі магчымасці і метады культурна-асветнай працы сярод беларусаў. Шмат цяжкасцей выяўляецца пры такой працы. Людзі — беларусы баяцца, або саромеюцца прызнацца, што яны беларусы, дзеля гэтага і кніжак беларускіх не чытаюць, беларусы не ўмеюць чытаць па-беларуску, няма цікавых беларускіх кніжак, шмат дзе іх і зусім няма. Для клубаў і калектываў мастацкай самадзейнасці няма матэрыялаў для працы з моладдзю і старэйшымі; працаўнікі, якія працуюць часта ў выключна беларускім асяроддзі не ведаюць беларускай мовы, літаратуры, гісторыі народа. Усё гэта перашкоды, якія моцна ўскладняюць працу і спыняюць марш па шляху ўзняцця на належны ўзровень нацыянальнай свядомасці беларуса, а таксама і нацыянальнай беларускай асветы і культуры. Аднак нягледзячы на шматлікія сур'ёзныя цяжкасці трэба працаваць і працаваць так, каб паступова ліквідаваць усе гэтыя перашкоды.

У працы трэба бачыць чалавека, для якога працуеш, трэба быць дакладна азнаёмленым з асяроддзям, бо толькі ў такім выпадку працу можна пакіраваць згодна з фактычнымі патрэбамі людзей.

Праўда, што ёсць шмат прычын незалежных ані ад культурных дзеячоў ані ад насельніцтва нашых вёсак і гарадоў. Вось напрыклад усе ўдзельнікі канферэнцыі моцна падкрэслівалі такія факты: як ваяводскі так і цэнтральны друк нічога аб беларусах не піша, а павінен гэта рабіць; радыё, перш за ўсё беластоцкая радыёстанцыя не вядзе перадач аб беларусах, а павінна іх мець ў сваёй праграме. Беластоцкая радыёстанцыя павінна ўключыць у праграму перадачы на беларускай мове, гэта з'яўляецца неабходнасцю. А ўсяго гэтага няма.

Беларусы — народ таленавіты, але шматвяковая няволя задушыла ў іх смеласць да выступлення з уласнай жывой разумнай ініцыятывай.

Задачай культурнага дзеяча — будзіць заснуўшую ініцыятыву народа, кіравацца ёю ў сваёй працы. Беларускую кніжку трэба паказаць чалавеку, трэба яе прапагаваць, трэба пераконваць людзей, вучыць і самым вучыцца беларускай мовы, трэба ўсімі магчымымі спосабамі і вышукваць усё новыя, каб развівалася культура нацыянальных меншасцей, адносна Беласточчыны — перадусім культура беларусаў і літоўцаў.

На канферэнцыі шмат было слоў накіраваных і да Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска - культурнага таварыства. У чым іх змест? Патрэбна супрацоўніцтва Галоўнага Праўлення з зацікаўленымі культурна - асветнымі ўстановамі, узаемнае зразуменне і дапамога. Ды на жаль супрацоўніцтва няма.

Дырэктар Ваяводскай бібліятэкі падкрэсліў патрэбу супольных нарад з кіраўніцтвам ГП БГ-КТ, дзеля таго, каб выпрацаваць супольную праграму дзейнасці сярод беларускага насельніцтва адносна развіцця і распаўсюджвання беларускай культуры.

Кіраўніцтва ГП павінна таксама заняцца актывізацыяй аддзелаў БГ-КТ, якія-б супольна з культурна - асветнымі дзеячамі ў вёсках і гарадах заняліся распаўсюджваннем беларускай культуры, літаратуры і асветы.

Гэта ў вялікім скарачэнні справы, якія мелі месца на канферэнцыі. Справы гэта важныя і ў рэалізацыі вымагаюць намаганняў. Ды спадзяемся, што культурна- асветныя дзеячы разам з культурна - асветнымі ўстановамі і Галоўным Праўленнем БГ-КТ будуць імкнуцца дабіцца пажаданых вынікаў. Першым добрым крокам на шляху нармалізацыі культурна-асветнай працы сярод нацыянальных меншасцей была снежаньская канферэнцыя ў Беластоку. На гэтым спыніцца ніяк нельга.

Праблема нацыянальных меншасцей у Польшчы, у тым ліку беларусаў як самай вялікай групы, вымагае шмат глыбокай увагі і аналізу.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

КАЛЯДА

Зімовы кароткі дзень ужо падыходзіў к канцу, калі дзядзька Сымон накарміўшы жывёлу і чысценька падмёўшы ток у клуні накіраваўся ў хату.

Адыходзячы з клуні, дзядзька Сымон не забыў прыхваціць з сабой клачок пахучага мяккага сена, яшчэ летам адмыслова прыхаваны ў гэтай мэце. Ды і як-жа інача. Сёння-ж каляда. А каляда ў дзядзькі Сымона заўсёды адбываецца традыцыйна па ўсім правілам. Трэба ведаць, што дзядзька Сымон чалавек набожны. Вось і ў гэтым годзе ён праз усю доўгую піліпаўку нават губамі не дакрануўся да скаромнага. А калі жонка Сымана, часам падсмажыць у рандэльку маленькі кавалачак сала такой-жа маленькай Ганульцы, вучаніцы 2-га класа — дзядзька Сымон не пахваліць яе за гэта. Аднак пераважна дзядзька стараўся не бачыць гэтага. Ён вельмі любіў сваю маленькую Ганульку і [illegible] многім стараўся па[illegible]ць ёй.

«Што-ж ты зробіш — думаў ён, малое то і дурное. Падрасце дык сама зразумее, што ў піліпаўку ўсе парадачныя людзі посцяць».

Падыходзячы да хаты, дзядзька Сымон, зірнуўшы ў акно, ўбачыў расплюшчаны, быццам прыклеяны да шыбы, кірпаценькі Ганульчын носік.

«Мабыць на першую зорку чакае» — падумаў дзядзька. Ён адчыніўшы дзверы ўвайшоў у хату. Тут з кухні ўдарыла ў дзядзьку хваля прыемна-знявальнючага паху. У спошчаным доўгай піліпаўкай дзядзькавым жываце нешта балюча захадзіла, і аж зрабілася млосна. Ён захістаўся, быццам ап'янелы, і памутнелымі вачыма зірнуў на жонку.

— Ну, як там, хутка у цябе будзе гатова? — павольна варочаючы, нібы не сваім языком, запытаў дзядзька.

— Як бачыш, у мяне ўсё гатова, — вымоўна зірнуўшы на гаршчкі з калядная ежай, весела адказала жонка.

— Мамка! мамка! ідзі, паглядзі, узо персая зорачка на небе запалілася — зашчабятала Ганулька, выбягаючы з пакоя.

— Ну вось і добра — адказаў дзядзька. Тады хутчэй падавай ежу, а я тым часам сена расцялю на стале — звярнуўся ён да жонкі.

Дзядзька Сымон важна падышоў да шырокага стала і роўненька разаслаў на ім пласт сена, на які жонка накінула снежна - белы абрус. Тут-жа пачала на ім з'яўляцца прыемна - пахучая калядная ежа.

Пачэснае месца, на сярэдзіне стала заняла шырокая, гліняная верцяха з праўдзівай салодкай каляднай куццёй з макам.

Навокал яе ўставіліся міскі з аўсяным кісялём, для асалоды пасыпаным цукрам, з сялядцамі пакроенымі на роўныя кавалачкі і палітымі алівай, з румяна - пачырванелымі пшанічнымі аладкамі на дрожджах, грыбным боршчам і кампотам.

Калі ўжо мелі сядаць за стол, дзядзька Сымон, прыпомніўшы нешта, выйшаў да каморкі і вярнуўшыся, з прыемнай усмешкай на твары, паставіў на стол пляшку гарэлкі. Усе расселіся за сталом і вымоўна зірнулі на дзядзьку.

Дзядзька толькі на гэта і чакаў. Ён прыўстаў, размашыста перажагнаўся і пажадаўшы сям'і каб у шчасці дачакала другой каляды, узяўся за лыжку.

Гэта быў знак, што можна пачынаць есці. Усе ў прыўзнятым настрої тройчы зачарпнулі куцці з верцяхі і адлажылі лыжкі.

Ганульцы так пасмакавала калядная куцця, што яна забылася адлажыць лыжку і чацвёрты раз працягнула яе да верцяхі.

Аднак дзядзька Сымон не мог сцярпець такога парушэння традыцыйных калядных правіл.

— А ты чаго так спяшаешся, не паспееш?! — спыніў ён Ганульку, якая збянтэжана пачырванеўшы, хуценька адлажыла лыжку.

Чаркі напоўніліся гарэлкай. Усе цокнуліся і

(Працяг на стар. 6).

СТАРЫ І НОВЫ

Аднаактовая п'еса з пралогам і эпілогам.

ПРАЛОГ.

СТАРЫ ГОД: — (цяжка ўздыхаючы). Нарэшце закончыў службу. Час адпачыць, пякельны быў годзік, ад Хрыста такога не было. (звяртаецца да Новага Года). Прымай малыш. Пачынаем рэманент...

АКТ ПЕРШЫ І АПОШНІ.

НОВЫ ГОД: — Чаго — дзядзька такі злосны? — у газетах усё пішуць, што даўно ўжо не было такога славутага года, мне проста зайздросна.

СТАРЫ ГОД: — У газетах кажаш сынок пішуць? Каб ты начытаўся такіх цудаў, як я, дыкбы здурэў, што ў студзені было белым — тое ў снежні зрабілася чорным, што у сакавіку хвалілі, тое ў кастрычніку ганілі, так што сынок нельга было схамянуцца. А потым брат, толькі газет пачалі друкаваць, што і прачытаць іх было немагчыма.

НОВЫ ГОД: — Ну добра дзядзька, калі ты згубіўся ў газетах — то трэба было слухаць аб чым людзі паміж сабой размаўляюць...

СТАРЫ ГОД: — Паміж людзьмі не так проста, як гэта калісьці было.

НОВЫ ГОД: — Няўжо-ж?

СТАРЫ ГОД: — А пэўна, што не. Зайшоў я раз у рэстаран, гляджу, сядзіць ля стала некалькі жанчын. На стале бутэлька «чыстай», піва. А гутарка ажно шклянкі звоняць.

НОВЫ ГОД: — Цікава. Аб чым-жаж яны гутарылі? Мо' аб тым, як павялічыць удой кароў, ці як лепш дываны ткаць?

СТАРЫ ГОД: — А дзе там...

НОВЫ ГОД: —???!

СТАРЫ ГОД: — Аб свядомым мацярынстве.

НОВЫ ГОД: — Як, як — аб чым?

СТАРЫ ГОД: — Аб свядомым мацярынстве — кажу табе! Начыталася баб'ё аб гэтых справах і спрачаюцца. Пакінулі каровы і кросны, і за гутарку ўзяліся — бачыш, усвядамляюцца.

НОВЫ ГОД: — Добра, а мужчыны былі?

СТАРЫ ГОД: — Ой, браток, мужчыны сябе яшчэ горш паказалі.

НОВЫ ГОД: — Бачыш ты?

СТАРЫ ГОД: — Сядзела іх ля сталоў чалавек з дзесяць, кожны ляпаў языком, не прымераючы, як трашчотка. Ды да таго кожны аб чым іншым. Кожны біўся ў грудзі, што менавіта ён кажа праўду. Падняўся такі шум, што нават міліцыянер уцёк. Думаў, што гэта хуліганы.

НОВЫ ГОД: — А я чуў у дарозе, што у міліцыю «набіраюць» волатаў ад 170 см узросту.

СТАРЫ ГОД: — Гэта нядрэнна, але як кажуць людзі: «Вырас пад неба, а дурны як трэба». Бачыш, тут справа не ва ўзросце, а ў розуме.

НОВЫ ГОД: — Гэта праўда. Я чуў яшчэ, што моладзь вельмі шуміць, што новая арганізацыя завязваецца.

СТАРЫ ГОД: — Добра чуў. Вось і я заходжу ў адныя яслі, а там, брат, дзетвара раве. Аказваецца, што ў яслях «завязаўся» РАВЕ (люцыйны) камітэт. Палова малакасосаў крычыць: карміце нас толькі і выключна малаком у парашку, а рэшта зноў — таго не хоча!

НОВЫ ГОД: — А, што доктары на гэта?

СТАРЫ ГОД: — Доктары кажуць: — дэмакратызацыя, няма рады.

НОВЫ ГОД: — Значыцца дзядзька, ты мне і дэмакратызацыю злаеш?

СТАРЫ ГОД: — Што-ж рабіць, (уздыхнуўшы) Здаю...

НОВЫ ГОД: — Што-ж рабіць, (уздыхнуўшы) прымаю...

ЭПІЛОГ.

Стары Год цалуецца з Новым Годам і цяжкім крокам адыходзіць. Малыш застаецца адзін. Да яго твару прыляпілася барада, якую хітры стары паспеў прыляпіць.

КУРТЫНА.

апрацаваў К. БАЛІНСКІ.

Вечар перад Новым годам

У аколіцах Беластока яшчэ па сённяшні дзень засталіся цікавыя навагоднія традыцыі. Найбольш з сярод гэтых традыцыяў прыпадае на вечар перад Новым годам.

У гэты вечар у вёсках можна сустрэць групы дзіўна апранутых людзей. Мужчыны ў вывернутых кажухах, высокіх бараніх шапках, з даўжэзнымі кіямі. Жанчыны ахутаныя шырачэзнымі хусткамі, з доўгімі чорнымі косамі, абвешаныя маністамі. Можна сустрэць і мядзведзя, казу, і іншыя звяры. Гэта, як людзі гавораць, ходзяць «цыганы», або «ражаныя»..

Крыкі, смех, песні — сведчаць аб тым, што «цыганы» ўжо ля хаты. І вось шумным натоўпам увальваюцца ў хату.

Адзін з «цыганоў» віншуе гаспадароў:

Сею, сею, пасяваю
З Новым годам паздраўляю.
Адкрывайце сундукі,
Вынімайце грашакі...

Раздаецца знаёмы, традыцыйны ўжо верш. Пасля гучаць песні. «Цыганы» танцуюць. Найчасцей спатыкаецца песня, распачынаючаяся ад слоў:

Ай да на гары цыганы стаялі
Стаяла, думала цыганачка малада...

Павольна, з павагай падскаквае мядзведзь, скача вясёлая козачка. Праспяваўшы песню адзываецца бас, найчасцей мядзведзя. «Дайце каўбасу, бо хату растрасу». Каза ўторыць тоненькім голасам «дайце сала, бо каза прыстала».

Гаспадыня абдорвае «чым хата багата». У вялізныя торбы знікаюць і каўбаса і сала, а часам і грошы. Тады на жаданне гаспадароў «цыганы» яшчэ танцуюць, ці спяваюць.

Пажадаўшы яшчэ раз добрага здароўя ў будучым годзе «цыганы» пакідаюць гасцінных гаспадароў. Бяда тым, хто не абдарыць цыганоў. Зараз-жа зробяць якісьці «фокус». Падгледзяць каўбасу, якую нябачна гаспадыня пакінула не прыкрытую, забяруць яе. Пірагоў, таксама, часта не далічыцца скупая гаспадыня.

А адыходзячы вось так заспяваюць:

А ў гэтай халупе, самы галадупы
Сечку рэжуць, пірагі пякуць
Самі жруць, нам нічога не даюць.

Ну і пойдзе на другі дзень «слава» па вёсцы аб такой гаспадыні. Нікому яе не жадаю. А «цыганы» вышаўшы ад скупых гаспадароў, яшчэ што-небудзь прыдумаюць. Найчасцей закруцяць дротам дзверы. Паспрабуй тады выйсці з хаты. А калі запхаюць шматамі комін, у хаце цяжка ўседзець. Поўна дыму. І так ад хаты да хаты да позняга вечара ходзяць цыганы. А ля поўначы распачынаецца гаданне. Вядома, што найбольш цікавіць дзяўчат: Якая ў надыходзячым годзе выйдзе замуж. Спосабаў гадання ёсць шмат. Калі раніцай гаспадар выйдзе на дзядзінец і сцвердзіць што не хапае дроў, ведае чыя гэта работа. Дзяўчаты хто-ж больш мог гэта зрабіць!

А дзяўчаты вечарам ціхенька падыдуць, хапаюць дровы ў ахапку і нясуць да якой небудзь хаты. Здараецца, што ходзяць па некалькі разоў. Кожная свае дровы кладзе асобна. А пасля лічаць. Калі колькасць прынесеных пален парыстая, напэўна выйдзе замуж. Калі не, тады прыдзецца пачакаць да наступнага года.

Гадаюць і «пры дапамозе» плоту. Падыходзіць дзяўчына на агарожы, раскладае рукі і хапае дошкі. А іншыя лічаць. Ізноў падобная гісторыя, як з паленамі. Пара ці не... вось праблема.

Адкуль будзе муж? Трэба даведацца. Тады бярэцца чаравік і кідаецца яго праз хату. Насок чаравіка паказвае напрамак, дзе жыве каханы, будучы сябра жыцця.

Можна даведацца і які будзе муж. Тады дзяўчаты бяруць ваду, хлеб, соль і перац. Ля кожнай талерачкі насыпаюць крыху зярнят. Прыносяць курыцу і пускаюць яе. Ля якой талеркі дзяўбяне курыца зерне, такі будзе муж. Калі ля вады — п'яніца, ля хлеба — добры гаспадар, ля солі — запэўніць добрабыт, а калі ля перцу — горкае тая дзяўчына будзе мець жыццё.

А чаго-ж не робяць хлопцы. У выніку іх начной працы можна раніцай даведацца хто з кім кахаецца. Ад хаты дзяўчыны да хаты хлопца высыпаны саломай, сенам, ці попелам сцежкі. Дзяўчына, якая адчувае, што могуць такую «штучку» зрабіць, устае раненька і як мага хутчэй стараецца замесці слялы. Наогул чысценька выпратаць не ўдаецца. Рана ўся вёска аб гэтым ведае. Пасля ўвесь год ёсць аб чым гутарыць.

М. МАТЭЙЧУК

ЯНКА ЛУЧЫНА

Што думае Янка, везучы дровы ў горад

От і свята, от каляды,
На марозе скрыпяць санкі...
Усе на свеце святку рады,
Усюды песні і гулянкі.
Скачуць хлопцы і дзяўчата,
А гарэлкі п'юць чы мала?!
Адно слова — ўсюды свята.

Ну! Кабыла, чаго стала?!
Чаго стала? скажаш — цяжка,
Ды й не надта-ж ты і сыта,
А мне-ж лёгка?... глядзь, сярмяжка
Стара..., рвана..., ветрам шыта...
Стаў крапчэй мароз ка святу,
Ось і зорка abліскала.
Хоць скарэй-бы мне ў хату.

Ну! кабыла! чаго стала?
Дроў у месце многа трэба,
І цана-ж на іх сярдзіта,
Прадам дровы — куплю жыта.
От і лезу з цяжкім возам,
Як бяда ў карк пагнала
Такім ліхам ды й марозам!...

Ну, кабыла, чаго стала?
Адагрэцца-б у карчомцы,
На дарогу стукнуць чарку...
Дык я вінен грошы Шлёмцы,
Каб не даў часам па карку!

От ты, доля! ў гэту пору,
Як мяне ды ты прабрала!...
Ну, кабыла! Ну, на гору!
Каб ты здохла, чаго стала?!

Варшаўскі Аддзел БГ-КТ працуе

Найбольш актыўным і найлепш працуючым з'яўляецца Аддзел БГ-КТ у Варшаве. Прабываючы ў Варшаве правёў я гутарку са старшынёй Аддзела тав. Ю. Туронкам.

— Як працуе Аддзел і якія ставіць мэты ў сваёй дзейнасці?

У Варшаве пражывае ля 5-ці тысяч беларусаў — распачаў свой расказ тав. Туронак. Найбольш тут моладзі. Гэта студэнты, якія вучацца ў Варшаўскіх вышэйшых установах, а таксама выпускнікі, якія засталіся працаваць у Варшаве. Асяроддзе інтэлігенцкае. Такая сітуацыя вырашае і напрамак працы Аддзела. Асноўным напрамкам з'яўляецца азнаямленне членаў з беларускай культурай, літаратурай, музыкай, мастацтвам... Распачалі мы працу ад напісання пісьмаў у Мінск. Напісалі мы, аб цяжкасцях у нашай працы. Прасілі дапамагчы. Чакаць не прышлося доўга. Аддзел атрымаў кніжкі беларускіх пісьменнікаў. Дапамагло і Галоўнае Праўленне БГ-КТ. Сёння ўжо маем бібліятэку, з якой карыстаюць нашыя члены, а асабліва студэнты беларускай філалогіі.

Атрымалі з Мінска і навуковыя кінофільмы. Маем 50 плёнак з беларускімі народнымі песнямі і песнямі сучасных беларускіх кампазітараў.

Няма толькі магнетафона. Тав. Туронак усміхаецца. Вось — кажа каб вы паклапаціліся ў ГП. Моладзь збіраецца вечарамі. Нядрэнна было-б пераіграць плёнкі.

А ведаеце што — працягвае Туронак — сам Шырма апрацоўвае і прысылае для нашага хору песні. Здорава, што... Пакуль што, раскручваемся. Дасягненняў маем яшчэ нямнога — будзе іх больш, прыдуць з часам. Самым важным, з'яўляецца тое, што Праўленне і члены хочуць працаваць. А гэта залог будучых дасягненняў.

А планы на будучыню? Ёсць такія... Справа выдавецтва. Супрацоўнічаем з выдавецтвам беларускіх падручнікаў, а таксама з вучонымі, якія цікавяцца справамі беларускай літаратуры і мастацтва. Думаем і аб арганізацыі клуба беларускай моладзі.

Арганізуем вечарынкі з песнямі і танцамі. Тут перарывае нам размову згуртаваная навокал нас моладзь. — А экскурсія ў Мінск! — чуюцца галасы.

— Так — гаворыць тав. Туронак — гэта наша запаветная мара. Зробім усё, каб яе ажыццявіць.

— Ну, а якія маеце цяжкасці?

— Хапае іх. Пякучая справа гэта зала для танцавальнага гуртка.

Моладзь хоча танцаваць, а ўмоў няма. Патрэбнае піяніна. Маем у плане сарганізаванне аркестра беларускіх народных інструментаў. Цымбалы ўжо маем. Патрэбны баян. Падобная сітуацыя і з балалайкамі. Няма іх.

Пасля заканчэння размовы, падумаў я сабе. «Ці і іншыя Аддзелы не маглі-б браць прыкладу з Варшаўскага? Напэўна так. Трэба толькі, каб ГП склікала сход старшынь Праўленняў Аддзелаў і пераказала ім вопыт і метады працы Варшавы.

Было-б чаго навучыцца.

М. М.

БАЛЕСЛАЎ МАНКЕВІЧ

Гутаркі аб мове

Гутарка 8

НАЗОЎНІК.

Словы, якія абазначаюць які-небудзь прадмет, называюцца назоўнікамі. Назоўнікамі з'яўляюцца, напрыклад, такія словы: *брат, мядзведзь, верабей, муха, стол, пушча, жніво, адвага.*

Да кожнага назоўніка можна паставіць пытанне *хто гэта?* або *што гэта?*

Прадмет у граматыцы абазначае назвы жывых істот (*чалавек, леў, зязюля*), назвы рэчаў (*аловак, крэсла, дом*), назвы рэчываў (*вапна, серабро, медзь*), назвы з'яў прыроды (*дзень, холад, змрок*), назвы прымет (*чырвань, храбрасць*), назвы розных падзей (*вайна, забастоўка*), назвы дзеянняў і станаў (*малацьба, сон*), назвы арганізацый і прадпрыемстваў (*партыя, завод, фабрыка*) і г. д.

Назоўнікі бываюць уласныя і агульныя.

Уласныя назоўнікі — гэта назвы (імёны), якія людзі даюць асобным прадметам, каб адрозніць іх ад іншых, аднародных прадметаў. Тут рэч ідзе аб назвах гарадоў, рэк, краін і г. д., а таксама аб імёнах і прозвішчах людзей: *Беласток, Варшава, Буг, Вісла, Беларусь, Антось, Нупрэйка.*

Да агульных адносяцца ўсе назоўнікі, якія абазначаюць назвы аднародных прадметаў: *возера, горад, рака, краіна.*

Уласныя назоўнікі пішуцца з вялікай літары, а агульная — з малой.

ЛІК НАЗОЎНІКАЎ.

Большасць назоўнікаў мае два лікі: адзіночны і множны, напрыклад: *воз — вазы, конь — коні, дом - дамы.*

Калі назоўнік абазначае адзін прадмет, то ён стаіць у адзіночным ліку: *плуг, барана, каса вёска.*

Калі-ж назоўнік абазначае два або больш прадметаў, то ён стаіць у множным ліку: *плугі, бароны, косы, вёскі.*

Не кожны назоўнік мае множны лік. Некаторыя назоўнікі ўжываюцца толькі ў адзіночным ліку, напрыклад: *жалеза, малако, моладзь, язда, касьба, радасць.*

Ёсць назоўнікі, якія, наадварот, ужываюцца толькі ў множным ліку, напрыклад: *калёсы, сані, вэтрубі, соты, суткі, акуляры.*

РОД НАЗОЎНІКАЎ.

Назоўнікі дзеляцца на тры роды: мужчынскі, жаночы і ніякі.

Да назоўнікаў мужчынскага роду адносяцца тыя назоўнікі, да якіх можна дадаць слова *мой*, напрыклад: *брат — мой брат, аловак, мой аловак, сшытак — мой сшытак.*

Да назоўнікаў жаночага роду адносяцца тыя назоўнікі, да якіх можна дадаць слова *мая*, напрыклад: *сястра — мая сястра, кніга — мая кніга, хата — мая хата.*

Да назоўнікаў ніякага роду адносяцца тыя назоўнікі, да якіх можна дадаць слова *маё*, напрыклад: *акно — маё акно, пяро — маё пяро, вядро — маё вядро.*

Некаторыя назоўнікі могуць быць мужчынскага і жаночага роду ў залежнасці ад таго, ці яны абазначаюць асобу мужчынскага ці жаночага полу. Напрыклад: *сірата* — хлопчык будзе *мой сірата*, *сірата* — дзяўчынка будзе *мая сірата*, таксама: *мой непаседа* і *мая непаседа.*

Назоўнікі, якія ўжываюцца толькі ў множным ліку, роду не маюць: *вароты, граблі, абцугі.*

ПРАКТЫКАВАННЕ.

1. Выпішыце спачатку назоўнікі, якія ўжываюцца толькі ў адзіночным ліку, потым тыя, якія маюць адзіночны і множны лік, і, нарэшце, тыя, якія маюць толькі множны лік.

Поле, гара, выган, возера, граблі, апілкі, мёд, цішыня, дрожджы, чарніла, смеласць, салавей, бура, мурашка, жмуркі, маладосць, мястэчка, касец, чырвань, мел, балота, смятана.

2. Перапішыце і вызначце род назоўнікаў, ставячы над імі літаркі *м, ж, н:*

Квартал, аблічча, бібліятэка, сасна, завод, каравай, сіло, самалёты, грэчка, вёдры, колы, калы, сталіца, юнацтва, шчасце, дні, вотрубі, кастрыца, лясы.

СУПОЛЬНЫЯ ТРАДЫЦЫІ

Як ёсць Польшча доўга і шырока ад Буга аж да Нысы і Одры, ад Балтыцкага мора да Карпатаў, вясковы люд старадаўнім звычаем напярэдадні каляд спажывае традыцыйныя патравы: кісель, куццю з макавым малаком і з макам асалоджаным цукрам або мёдам. Ядуць кісель і куццю мазуры і куявякі, ядуць курпе і шлёнзакі. І запэўна ніхто з іх не ведае, што кісель і куцця, гэта традыцыйныя патравы беларусаў, патравы ў падрыхтоўцы якіх выспецыялізаваны беларускія жанчыны і дзяўчаты.

Вось гэты кісель падрыхтоўваецца старасла-вянскім звычаем з аўсяной мукі, якую вараць, потым цэдзяць і якая потым застыгае так моцна, што можна яе нажом краіць. Астыўшы кісель спажываецца з асалоджаным макавым малаком. Яшчэ больш традыцыйнай патравай ёсць куцця.

Куцця, гэта густая каша, зроблена з ячменя. Яе падрыхтоўваецца з макам і мёдам або з цукрам. Далейшымі патравамі з'яўляюцца клюскі з макам, капуста і боршч з грыбамі.

Гэта ўсё традыцыйныя патравы, так як у палякаў, так і ў беларусаў Даводзяць яны не толькі адвечнага згоднага суседскага сужыцця, але і супольнай традыцыі і ўзаімнага ўплыву на сябе. Смела можна сказаць, што традыцыйная куцця і кісель узялі свой пачатак на Беларусі, або найлепш тут захаваліся з усіх даўніх славянскіх патраў.

А цяпер глянем на калядныя і святочныя абычаі і традыцыі. І зноў бачым міма розніцы ў датах юліянскага і грэгарыянскага каляндара, гэтыя самыя абычаі і традыцыі. Таксама, як у палякаў, так і ў беларусаў, вераць усе, што дзяўчына, якая будзе круціць мак у «вярцёшцы» напярэдадні каляд, напэўна ў будучым годзе выйдзе замуж. Як там, так і тут вераць, што ў калядную ноч быдла размаўляе з сабою «людскімі» языкамі.

На самыя каляды таксама ёсць супольныя вераванні і абычаі. Урачыстае святкаванне, падобныя забавы і традыцыі. Дзеці таксама, як на Беларусі, так і ў цэлай Польшчы стараюцца ў гэты дзень быць паслухмянымі, каб не заслужыць на кару і не атрымоўваць яе потым дзень у дзень. Ёсць падобныя формы вітання, складання сабе пажаданняў, даванне падарункаў. Таксама ў Польшчы, як і на Беларусі моладзь мае падобныя забавы. Вось перапранаюцца за мядзведзяў, коз ваўкоў і ходзяць па вёсцы, ад хаты да хаты, віншуюць усіх і забаўляюць смешнымі скокамі і танцамі. Ёсць гэта несумненна астатак старaславянскіх традыцый, калі гэта ў дзень Новага года моладзь водзіць па вёсцы, дзеля вялікай радасці і падзіву, злапаных мядзведзяў, ваўкоў і г. д. Таксама і жывёліна гаспадара так як на Беларусі, так і ў Польшчы атрымоўвае на каляды больш або нават удвая корму. Дрэвы ў садзе акутваецца ў гэтым дню саломай, каб не памерзлі і ў будучым годзе далі больш фруктаў.

Вось так калядныя і навагоднія абычаі беларускага і польскага насельніцтва вяжуць ад вякоў гэтыя народы супольнай традыцыяй і з'яўляюцца доказам згоднага ўплыву на сябе, уплыву, з якога паўстала дружба і братэрства.

ЯКУБ АНТАНЮК

КАЛЯДА

(Працяг са стар. 4.)

выпілі. Ганулька таксама дакранулася губкамі да свае чаркі (гэтага вымагае традыцыя) і скрывіўшыся адставіла яе на бок.

Цяпер можна было есць усё, хто што жадае.

У хаце запанавала цішыня. Толькі стук лыжак і чаўканне пераж оўванай ежы гаварылі аб тым, што ў хаце не пуста.

Дзядзька Сымон як каршун накінуўся на смачную калядную куццю. Ох, і любіў яе дзядзька! Аднак стараўся есць у меру. Ён ужо перакананаўся, што смачная куцця вельмі не любіць жыць згодна з яго споўчаным жыватом. Некалькі год таму, калі дзядзька папусціў сабе лейцы і ўпёр амаль поўную верцяху вось такой-жа смачнай каляднай куцці, дык праз усе каляды качаўся з жыватом, нават у госці з жонкай да кума не мог выйсці.

Навука, як гавораць, у лес не ідзе. Зараз ужо дзядзька Сымон такога глупства не ўпора.

Праз нейкі час багата застаўлены стол пачаў апаражняцца. Памалу таксама апаражнялася і пляшка гарэлкі ў меру чаго дзядзька Сымон рабіўся штораз весялейшы, а ў канцы пачаў заводзіць калядныя песні.

Вось ён зацягнуў грубым баском... «Я умом хадзіла ў горад Вефліем...». Да яго далучыўся танчэйшы голас жонкі, а пасля тоненькі Ганульчын і калядная сумная песня гучна палілася ў Сымонавай хаці.

Праз усёй час гэтага вечара асаблівым аб'ектам зацікаўленасці маленькай Ганулькі была прыгожая ёлачка. Гэтая ёлачка не абыякавая. За ёю сам дзядзька Сымон адмыслова ездзіў у Белавежскую пушчу.

Нямала Ганулька з мамкай далажылі старанняў каб яе ўпрыгожыць. Чаго-ж не было на Ганульчынай ёлачцы. Па галінках скакалі доўгавухія зайчыкі. Вось адзін з іх баязліва схаваўся за чырвоны мухамор перад выскаліўшым на яго свае зубы ваўчыскам. Тонканогія далікатныя сінічкі быццам ад холаду дрыжаць на галінках і час-ад-часу дзюбаюць каляровыя, вельмі-ж ужо смакавітыя цукеркі.

Вакол ёлачку аплятаюць рознаколерныя ланцужкі, а ўся яна быццам у снягу ў белай ваце, а на вярху яе красуецца прыгожая звязда.

І вось Ганулька дачакалася таго ўрачыстага а так хвалюючага яе моманту, калі мамка запаліла на ёлачцы свечкі і пагасіла лямпу.

І зноў сумныя калядныя песні паліліся ў Сымонавай хаце.

У гэтую ноч Ганулька доўга не магла заснуць. У яе вачах усё блішчэлі свечкі на ёлачцы, а ў вушах гучэлі калядныя песні. А калі заснула, прысніўся ёй зубаты ваўчыска і спалоханы, хаваючыйся за мухаморам зайчык. Ох, і шкадавала Ганулька гэтага беднага зайчыка.

В. БАРШЧЭЎСКІ

Батлейка

Пазбіраліся ля ёлкі
Навагоднія анёлкі
Дружна акружылі дрэўка,
Выступаюць у прыпеўках.

БРАХУН.

Прачытаў я VIII Пленум,
Там няма-ж ніякай змены —
Толькі тых людзей змяняюць
Што палітыкі не знаюць!

ХУЛІГАН.

Разумею, што аднова
Азначае ў ва ўсём:
Калі не дам рады словам,
Дык параджу кулаком!

ПРАДПРЫЕМЦА.

Не быў у царкве дзвенядзелі,
Рабіў новую мадэль,
Бочка, рурка ды бачок,
Каб быў добры «першачок».

БЮРАКРАТ.

Які-ж я вам «культ асобы»,
Паглядзіце ў папер.
Палітычныя спасобы
Зусім зменяны цяпер!

ПАСОЛ.

А я думаю — наўрад
Ці пяройдзе мой мандат,
Колькі год паслом я быў
І ніц нікому не зрабіў...

РАДНЫ.

У нашай радзе шмат бязладдзя,
А што-ж я магу пачаць?
Старшынёвы цёткі, дзядзькі
Не даюць мне выступаць.

«РЭПАТРЫЯНТ».

Болей у горад не паеду,
Буду ў вёсцы пражываць,
Памагу сваёму дзеду
Усе аблогі паараць.

МЛЫНАР.

Прыдзе, шэпне адно слоўка,
У кішэнь садзіць паўлітроўку.
Самы першы сыпле ў кош...
Каб так было, як найдоўж?

ЗАГАДЧЫК КЛУБА.

Даражэнькі, няма жартаў,
Нам патрэбны ў клубе карты.
Літр гарэлкі, штось на зуб
Тады будзе поўны клуб.

ПРАРОК.

Верце мне, добрыя людзі
Што мае быць, тое будзе.

* * *

З велізарным пучком лоз
Уваходзіць дзед Мароз
— На табе і табе анёлку
І ўбірайцеся з-пад ёлкі!!!

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ

(9)

Раніцай падыйшлі да ўскраіны лесу, непадалёк Арэшкава, пачалі назіраць рух транспартаў. Чорт нанёс у гэты час селяніна, які збіраў у лесе галлё. Падыйшоў я да селяніна, пачаў распытваць і прасіць каб прынёс партызанам, калі можа, трохі хлеба. Абяцаў, што яшчэ раз прыдзе за галлём і разам хлеб прынясе.

Знаходзячыся ў партызанах я навучыўся асцярожнасці. Быццам-бы прадчуваючы нешта дрэннае, падпоўз я да дарогі і пачаў назіраць за вяртаючымся ў лес селянінам. Раптам бачу, з кустоў выходзіць да яго двух немцаў, селянін схіліўся да іх, аб нечым пагаварыў і паказаў рукой у нашым кірунку. Цяпер ужо не было сумнення, што ён нас здрадзіў.

Я хутка вярнуўся да сваіх, пачалі аддаляцца ўглыб лесу. Раптам пасыпаліся на нас стрэлы. Мы кінуліся ў другі бок. І там сустрэлі нас стрэламі.

Валя Койла і Міша, — парашутыст з Мінска загінулі ад фашысцкіх куль.

Быў толькі адзін ратунак — як найхутчэй прабіцца ўглыб пушчы.

Моўчкі вярталіся ў атрад. Ведалі, што нас здрадзіў гітлераўскі сабака з Арэшкава. Даклад камандзіру брыгады быў кароткі.

Сабраўся партызанскі суд. Селяніна — правакатара і гітлераўскага шпіка трэба было неадкладна расстраляць. Ноччу, у Арэшкава пайшлі Валодзя Койла і Колька — прысуд быў выканан. Фашыстоўскім сабакай аказаўся Келенік Хамацюк. Аказалася, што Хамацюк прыйшоў з лесу дамоў зараз-жа паведаміў немцаў, якія знаходзіліся ў вёсцы. Фашысты хутка акружылі гэту частку лесу, дзе мы знаходзіліся і нанеслі нам сур'ёзныя страты.

— Нямецкія шпікі і пасля яшчэ неаднаразова наносілі нам сур'ёзныя страты — працягваў свой расказ Саевіч.

Набліжаўся ўсходні фронт. Узмацнялася актыўнасць нашых атрадаў. З самалётаў скідалі нам амуніцыю і іншы патрэбны абсталюнак.

У пушчы мелі мы пасадачную пляцоўку. Радысты ўдакладнялі дзень і гадзіну скіду. Звычайна ішла туды група партызан, размяшчала дазоры. Калі чулася гук самалёта, распальвалі геаметрычна размешчаныя вогнішчы, самалёт апускаўся ніжэй і на фоне цёмнага неба паказваліся парасоны парашутаў. У мяшках знаходзілі мы ўсе патрэбныя нам рэчы. Тады міны мы ўжо не ўзрывалі шнуркамі. Атрымлівалі аўтаматычныя ўзрывальнікі званыя ў нас «жабкамі».

Наш атрад, таксама як і іншыя, безупынна павялічваўся. У нашым атрадзе, які ў той час налічваў ужо 200 чалавек, апроч беларусаў і палякаў было многа жаўнераў і афіцэраў Савецкай Арміі.

Фашыстоўскі тэрор узмацняўся з кожным днём. Шмат старэйшых жанчын і дзяцей уцякала ад праследванняў у пушчу. Для гэтакіх уцякачоў сарганізавалі мы спецыяльны, так сказаць, штацкі лагер. У гэтым лагеры знаходзілася і мая жонка Кацярына, якой удалося ўцячы ад фашыстаў. Фашысты ў знак адпомсты разабралі маю хату і знішчылі ўсе сельскагаспадарчыя забудаванні.

Жанчыны знаходзячыся ў гэтым лагеры мылі нам бялізну, шылі, пяклі хлеб — лагер ахоўвала спецыяльная партызанская група.

Увесну 1944 года фашысты некалькі разоў прабавалі разграміць нашыя атрады.

Было гэта бадай у канцы красавіка 1944 г. Наш атрад жыў нармальным жыццём. Лекцыі, абучэнні, разведка. Аднойчы адзін з дазораў размешчаны ў аддаленай лясной прасецы, паведаміў, што ў нашым напрамку ідзе двух немцаў, без зброі, і разам з імі нейкая дзяўчына і хлопец.

Штаб загадаў затрымаць іх і даставіць у лагер. Пачаліся допыты: Хто яны, адкуль і г. д. Немцы казалі, што яны з'яўляюцца дэзерцірамі нямецкай арміі, што хаваліся ў розных вёсках, а апошнім часам у Гайнаўцы. Баючыся, што іх можа выкрыць гестапа ўцяклі ў пушчу з намерам перахоўвацца да канца вайны, або паступіць у партызанскі атрад і дапамагчы граміць фашыстаў.

У гэтым месцы 7 мая 1944 года пахавана расстраляных гітлераўцамі чатырох радыстаў - пар ызанаў — кажа Г. Саевіч...

Фото — А. О.

Дзяўчына, якая ішла разам з імі заяўляла, што паходзіць з Гайнаўкі і ў яе хаваліся гэтыя немцы, што яна закахалася ў адным з іх і баючыся арышту разам з імі ўцякла ў пушчу жадаючы дзяліць лёс свайго нарачонага.

Хлопец аб прозвішчы Юры Ліпчынскі з Гайнаўкі, — самы малады з іх, расказваў, што ад арышту ўцёк у пушчу, хаваўся некалькі дзён і прыпадкова сустрэў гэтых немцаў - дэзерціраў, якія ішлі разам з дзяўчынай. Пайшоў разам з імі і таксама хацеў або перахоўвацца ў пушчы або змагацца супроць фашыстаў у партызанскім атрадзе.

Вайна і зацятая барацьба супроць зненавіджанага ворага навучылі нас пільнасці. Справа гэтых уцякачоў здалася падазронай.

Камандванне доўга думала, што з імі зрабіць. Адправіць іх значыла-б — здрадзіць месцазнаходжанне партызанскага лагера. За шмат паспелі ўжо ўбачыць! Затрымаць? А мо' гэта насланы шпіёны?

Камандзір брыгады Мартынаў загадаў затрымаць іх у атрадзе і размясціць іх па розных партызанскіх групах, каб не маглі з сабой сустракацца. У барацьбе сваімі ўчынкамі павінны былі паказаць, што сапраўды жадаюць змагацца супроць фашыстаў.

Працяг будзе.

Яшчэ адно пасяджэнне...

30 снежня 1956 года адбылося пасяджэнне Прэзідыума Галоўнага Праўлення БГ-КТ у Беластоку. Мэтай пасяджэння з'яўлялася апрацаванне плана працы на I-шы квартал 1957 года.

Пасяджэнне хоць і працягвалася амаль праз цэлы дзень не дало пажаданых рэзультатаў. Ужо ні раз мы пісалі аб арганізацыйным бязладдзі ў Галоўным Праўленні БГ-КТ. Гэтым разам выступіла яно ў цэлай форме.

У абрадах мелі ўзяць удзел усе старшыні павятовых аддзелаў, прыехала толькі двух (з Варшавы і Бельска), многія члены прэзідыума таксама не прыбылі. Мала таго, некаторыя члены Прэзідыума аб нарадзе даведаліся зусім прыпадкова.

Ці-ж можна мірыцца далей з гэткім арганізацыйным разгільдзяйствам?! Самая мэта нарады — план на I-шы квартал 1957 г., была не падрыхтавана і нарада кончылася без канкрэтных рэзультатаў.

Хопіць сушыць сабе галовы над пытаннем «Што рабіць?» трэба выцягнуць з шуфляды пастановы Пленума ГП БГ-КТ і пачаць іх ажыццяўляць.

Новыя ўмовы падпіскі на „Ніву"

Паведамляем нашых чытачоў, што пачынаючы ад I студзеня 1957 года ўводзіцца новыя ўмовы падпіскі на штотыднёвік «Ніва».

УМОВЫ ПАДПІСКІ.

За 3 месяцы — 7 зл. 80 гр., за 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., за год — 31 зл. 20 гр., цана аднаго нумара 60 гр.

Памятай! Гадовая падпіска забяспечвае падпісчыка поўным камплетам часопіса.

ЯК ПАДПІСАЦЬ «НІВУ» У БССР.

Рэдакцыя «Нівы» атрымала шмат лістаў ад нашых чытачоў, якія хочуць даведацца аб умовах падпіскі на «Ніву» у БССР.

Паведамляем, што падпіску на «Ніву» у БССР прымаюць усе гарадскія і раённыя аддзелы саюздруку. Аддзелы саюздруку заяўкі і грошы падпісчыкаў накіроўваюць у Міжнародную Кнігу ў Маскве, якая мае сувязь з Польскім прадпрыемствам замежнага гандлю ў Варшаве.

Цана падпіскі «Нівы» на год 9 руб. 36 кап.

У гэтым нумары «Нівы» даецца бясплатны дадатак — насценны беларускі каляндар на 1957 год.

Да чытачоў

Дарагія Чытачы! Вось атрымалі Вы ўжо 45-ты нумар нашага роднага беларускага часопіса «Ніва».

На працягу 45-ці тыдняў мы кожны нумар стараліся выдаць прыгожа і цікава, стараліся пісаць аб тым, што сапраўды Вас хвалюе, чым Вы жывеце. Але не заўсёды нам гэта ўдавалася.

Шмат з Вас ужо кахае свой родны часопіс, як самага блізкага сябра і прыяцеля. Мы такіх прыяцеляў ужо маем каля 6.000. Нам здаецца, што аднак магло-б быць іх значна больш.

Таму звяртаемся да ўсіх чытачоў з просьбай: дапамажыце распаўсюдзіць свой родны беларускі часопіс! Хай «Ніва» знойдзецца ў кожнай беларускай хаце, у кожнай беларускай сям'і! Няхай яе чытаюць не толькі беларусы, але і іх прыяцелі.

Дапамажыце каб «Ніва» сталася сапраўдным Вашым прадстаўніком; прадстаўніком і абаронцам нацыянальных інтарэсаў беларускага насельніцтва ў Польшчы.

«Ніва» хоча быць Вашым штодзённым прыяцелям, які ў будучыні будзе гутарыць з Вамі не на васьмі, як дагэтуль, а можа на дванаццаці яшчэ больш прыгажэйшых і цікавейшых старонках. А гэта толькі ад Вас залежыць.

Спадзяемся, што калі Ты, Дарагі Чытач, падумаеш аб гэтым, то лік чытачоў «Нівы» хутка павялічыцца.

Чакаем на Твой водгук.

РЭДАКЦЫЯ

Куды даходзіць „Ніва"

Не ўсе чытачы ведаюць, што «Ніву» чытаюць не толькі на Беласточчыне, яна чытаецца ва ўсёй Польшчы і далёка за яе межамі.

Ужо ў 1956 годзе «Ніва» мела сваіх чытачоў у БССР, Швецыі, Англіі, ЗША, Францыі, Бельгіі і ў Заходняй Нямеччыне.

Рэдакцыя атрымала ад чытачоў з гэтых краін шмат лістаў. (м. б.)

Навагодні карнавал у зале БГ-КТ

Весела спатыкалі беларусы, жыхары Беластока, новы 1957 год у зале БГ-КТ.

Нямала далажылі старання харысты Беларускага хору, каб упрыгожыць залу ГП БГ-КТ, дзе адбываўся навагодні карнавал.

20-та гадзіна, апошняга дня старога года. Парамі і групкамі моладзь і старэйшыя беларусы, накіроўваюцца ў дом БГ-КТ на вуліцы Маніфесту Ліпцовага.

З упрыгожанай рознаколернымі агнямі залы паліліся першыя звукі танцавальнай музыкі, закружыліся ў танцы першыя пары. Пакуль што яшчэ нейк штыўна, нязручна, з хваляваннем. Белабароды Дзед Мароз, які выгодна расеўся на адной з галінак навагодняй ёлачкі, весела, быццам гаворачы «смялей, смялей, бліжэй да сябе грамадзяне беларусы!» — узіраецца на прысутных.

Зала штораз больш запаўняецца людзьмі.

Прысутныя радасна прывіталі ўжо амаль усім вядомага прафесара Варшаўскага Універсітэта тав. Тарасава, які не трацячы на дарма часу, адразу ўключыўся ў танцавальны круг з нейкай маладой беларускай прыгажуняй.

Дарэчы кажучы прафесар Тарасаў з'яўляецца не толькі спецыялістам беларускага літаратуразнаўства, ён не меншы спецыяліст і ў танцавальных справах.

Вядома, дзе танцы, там і пыл. Тады вельмі ўжо дарэчы, сеўшы за добра застаўленым сталом, прымачыць яго трошкі, ды падсілкавацца да далейшых танцаў.

І вось усе пачалі сядаць за багата застаўленымі сталамі.

Апошнія хвіліны старога года. Прыбліжаецца 24-гадзіна. З кароткай прамовай, жадаючы ўсім шчаслівага жыцця ў Новым годзе, выступае сакратар ГП БГ-КТ тав. Казёл. Напаўняюцца бакалы. Усе, адзін другому жадаюць усяго найлепшага, цалуюцца. Ох, і аказія ўстыдлівым хлапцам. Можа не адзін з іх першы раз дакрануўся пунсовых дзявочых губак.

Няўпэўненасць і штыўнасць згінула, як-бы яе і зусім тут не было. Усе пачуліся быццам даўно з сабой зжытымі.

І зноў паліліся звукі танцавальнай музыкі. І зноў закружыліся пары, штораз шпарчэй, весялей а ў перарывах танцаў гучэлі родныя, задушэўныя песні.

Эх і гулялі беларусы. Праз усю ноч, аж да самай раніцы першага дня новага 1957 года, ліліся гукі музыкі і кружыліся пары. І хаця многім гучэла ў галаве не толькі ад танцаў, аднак ніякі не пажаданы інцыдэнт не адбыўся.

Ну што-ж у новым годзе варта пажадаць Галоўнаму Праўленню каб часцей арганізавала падобныя танцавальныя вечарынкі.

На навагоднім карнавале беларусы даказалі, што ўмеюць гуляць культурна. В. Б.

МАЛЫМ СЯБРАМ

Дарагая рэдакцыя!

Я, Алесь Савіцкі, хаджу ў пяты клас «б» у Гарадку. Маю адзінаццаць гадоў. Хачу быць карэспандэнтам «Нівы». У другім пісьме напішу казку і аб сваёй школе, а цяпер пасылаю «Легенду», у якой ёсць многа праўды. «Легенду» прашу далучыць да конкурсу збіральнікаў народнай творчасці.

Ад рэдакцыі:

Дарагі Алесь, з ахвотай прымаем Цябе ў лік нашых карэспандэнтаў. Таксама выканалі другую Тваю просьбу, далучылі Тваю «Легенду» да нашага конкурсу, адначасова друкуем яе, каб і другія дзеці пайшлі за тваім прыкладам і пачалі збіраць народную творчасць.

Жадаем у гэтым Табе поспехаў.

ЛЕГЕНДА.

Даўно гэта ўжо было, мусіць са сто гадоў таму назад. Жыў, быў мужык са сваёй жонкай, сынам і бацькам. Бацька быў вельмі стары. Нявестка яго ненавідзела. Не давала яму есць, не мыла яму міскі і яго ложкі. Спаў стары бацька на голых досках. Адным словам, жыў як сабака.

Вядома, як стары дык здзіцянее, таксама і ён. Летам бегаў у сарочцы за дзяцьмі і гуляў у пясочку, а нявестка нават не вымыла яму сарочкі. Ні было каму яго пашкадаваць. Які сын, такая і нявестка.

Аднойчы нявестка сказала да мужа:

— На што ён будзе смярдзеў у хаце, у нас ёсць ступа ад жыта, вазьмі ды ўсадзі яго туды, ды завязі ў лес і пакінь там. А ён без сілы і не вылезе адтуль і памрэ.

Так муж і зрабіў. Усадзіў свайго бацьку ў ступу і павёз са сваім сынам у лес. Завязлі яго ў густы лес і там пакінулі. Па дарозе сын кажа бацьку:

— Тата, а дзе я вазьму на вас ступу, як вы будзеце такія старыя як дзед?

Тут бацька ўсё зразумеў і сказаў сыну:

— Не сынок, гэта я так жартаваў, едзем назад, забярэм дзеда і будзем яго даглядаць. Так не можна рабіць.

Падумай і адкажы

Цяперашнія падзеі стварылі нам такія ўмовы, што людзі сталі думаць больш адважна, далягляднa і... радасна.

Аднак цікава, пра вошта яны думаюць? Чым яны хвалююцца? Якія маюць погляды на жыццё і на ўсе навакольныя падзеі?

Тады аб'яўляем вялікую анкету для маладых і старэйшых, для жанчын (сярод іх пераважна няма старых) і мужчын, землярobаў і рабочых, інжынераў і рамеснікаў, вучняў і прафесараў. Адным словам для ўсіх нашых чытачоў «Нівы».

Прадстаў тады сабе, дарагі Чытач, што прад табой з'явілася якаясьці магутная чарадзейка, што ўсё зможа для Цябе зрабіць, пра вошта ты толькі задумаў.

Затое ты мусіш (так, дарма нічога няма!) даць ёй адказ на 10 пытанняў.

1. Што прынясло-б найбольш шчасця ўсяму чалавецтву?
2. Што з'яўляецца самым прыгажэйшым на свеце?
3. Што з'яўляецца самым страшнейшым на свеце?
4. Што з'яўляецца самым вясёлым на свеце?
5. Што з'яўляецца самым сумнейшым на свеце?
6. Што найлягчэй зрабіць?
7. Што найтрудней зрабіць?
8. Аб чым ты найменш думаў?
9. Як ты змяніў-бы свет?
10. А як па-твояму ён зменіцца ў гэтым годзе?

Падумай — а потым напішы ў «Ніву».

Сярод чытачоў, якія прышлюць адказ будуць разлясаваныя ўзнагароды. Якія? Хай пакуль што будзе таямніцай. Форма адказу давольна (але такія адказы, як напрыклад: найстрашнейшая ёсць... цёшча — то мы ўжо ведаем і гэткіх не прысылайце!).

У гэтым карнавале

Новы год пачынаецца ў Беластоку пад знакам вельмі цікавых культурных мерапрыемстваў, якія прыгатовіць у студзені і лютым Беластоцкая дэлегатура дзяржаўнага прадпрыемства эстрадных зрэлішчаў «Эстрада».

Пасля вясёлага навагодняга кактэйлю, які цешыўся вялікімі поспехамі, у днях 8, 9 і 10 студзеня ўбачым у фізкультурным зале «Спарта» у Беластоку — славуты Венскі балет «Вінтэр Танцаруппэ».

24, 25 і 26 студзеня гасціць будзе сусветнай славы негрыцянскі джэзовы ансамбль пад кіраўніцтвам Тэдды Коттона «Сярэбрана Труба». У праграме: джэзовая музыка, песні, гумар. На пачатку лютага прыедзе да Беластоку з сваёй штучнай ледовай коўзанкай, выдатная шведская танцорка на лёдзе Май Брітт, якая выступіць супольна з польскімі артыстамі і спявакамі як Фогг, Кастшэвскай, Сэмполінскага, Ортыма і іншых.

Урэшце — найцікаўшае мерапрыемства толькі адзін раз ў Беластоку г. зн. 10-га лютага пад загалоўкам «25 год французскай любоўнай песні», у якой выступіць славутая французская спявачка Люсіеннэ Боер.

Адна з песняў, якую Люсіеннэ будзе спяваць гэта: «Гавары, што мяне любіш», перакладзена на 16 моваў і з'яўляецца наймаднейшай песняй свету.

У другой палавіне лютага, прадбачваецца толькі два выступлення сатырычнага кабарэ «Вагабунда» з удзелам Лідыі Высоцкай, Марыі Катэрбскай, Шпальскага, Паўлоўскага, Осэнкі, Міхнікоўскага і іншых.

Ва ўсіх павятовых гарадах і мястэчках Беласточчыны ўбачым дасканалую французскую камедыю «Пастка любві» у выкананні Варшаўскай эстрады.

Так, што сёлеташні карнавал будзе даволі вясёлы і рознастайны.

Р.

Усім чытачам „Нівы", якія прыслалі нам навагоднія пажаданні — шчыра дзякуем.

РЭДАКЦЫЯ.

Новагодняе

Быў вечар. На вясковай вуліцы ў цемры чуліся дзявочы смех, звонкія галасы, недзе па замерзлай зямлі было чуваць крокі. Даўно закончыўся шумны дзень працы. Навакол цішыня, і таму здавалася, што гукі штораз бліжэй нас і ўсё галаснейшыя. Да Новага года засталося чатыры гадзіны з хвосцікам і дзяўчаты спяшалі на вечарынку да сваіх сяброўак, з верай ў новагоднюю варажбу. Кожная дзяўчына варожыць па-свойму, адны ліюць воск на ваду, другія паляць паперу перад свянцонай сцяной, іншыя варожаць перад люстэркам, але кожная дзяўчына носіць у сваім дзявочым сэрцы жаданне выбраць найлепшага хлопца.

У кватэры старшыні ГС Скібы праз падвойныя рамы вакон не чуваць было дзявочых галасоў. Скіба сядзеў ля стала ўжо падхмелены. Перад ім стаяла пачатая бутэлька гарэлкі. Пачуўшы смагу прыпомніў аб піве ў сенцах, выйшаў на хвіліну, а калі вярнуўся, убачыў здзіўлены, што гарэлка, якая стаяла на стале дзесьці знікла. Скіба як чалавек забабонны тройчы плюнуў і прамармытаў: — Святы, святы... не іначай, як нячыстая сіла гарэлку забрала. Але закускі не кранула.

— Чаго ты плюеш на падлогу — п'яная морда! Гарэлку я забрала, працверазіў яго голас жонкі з кухні. Сварыцца з жонкай Скіба пабаяўся. Ён вырашыў на хвіліну забегчы да кума. Зняў з гвоздзя поўкажушак, насунуў на вушы шапку і выйшаў з хаты. На дварэ быццам плашчом ахутала яго густая цемра. Скарочваючы дарогу Скіба ішоў цераз агароды да кума, незаўважваючы таго, што ідзе ў процілеглы бок. Ля самай хаты наткнуўся на плот і здзівіўся, што кум так хутка паспеў агарадзіцца.

Пералез праз плот націснуў клямку ў дзвярах і ўвайшоў у сені. Калі ў цемры мацаў рукамі намагаючыся знайсці дзверы, пачуў з хаты чыйсці грубы голас.

— Хутчэй бы чэрці забралі гэтага Скібу. Завёў такія парадкі ў ГС-е, што трэба некалькі дзён хадзіць пакуль здасі кантрактаванае цяля, а будаўнічых матэрыялаў без магарычу ні за што не дастанеш. Распасся Скіба на нашай бядзе...

Скіба ціхенька высунуўся на двор і накіраваўся да хаты прыёмшчыка Сівалапа. Калі дабраўся да асветленага акна і зазірнуў у яго — ўзрадаваўся. Убачыў у пакоі гасцей, а праз тонкае аконнае шкло пачуў быццам з бочкі голас Сівалапа.

— Хітрая штука гэты Скіба, дзе ні павернецца — шукае заробку. Як перадаваў у павет свіней — то накарміў іх кукурузнай мукой з пяском і выйшла трыццаць кілограмаў больш вагі.

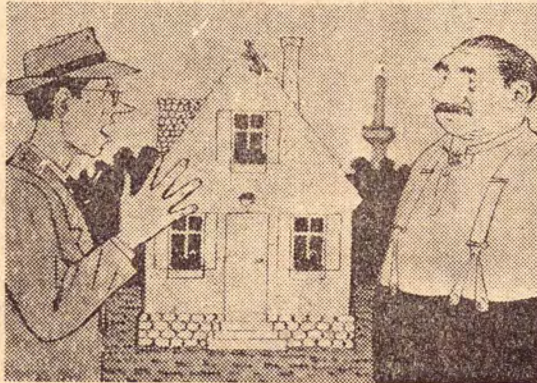
Соль і цукар загадаў у магазіне ГС прыхаваць і перад святам знаёмым па запісках даваў...

— Скіба прыгнуўшыся адыйшоў ад акна і паплёўся дамоў. Ля дзвярэй сваёй хаты прысеў, зняў шапку і прамармытаў: — Які д'ябал іх усіх паблытаў, дэмакратамі парабіліся, языкі параспускалі. У гэту хвіліну пачуў ён над вухам пасопванне д'ябла і адчуў са страхам ліпкі яго дотык на сваёй шчацэ, запах серы і дотык махнатай шэрсці да рукі. У адчыненых дзвярах паказаўся сноп святла. Скіба ўбачыў побач сябе сабаку і пачуў грозны голас жонкі: — Чаго акаянны хаваешся?! Лезь да хаты, кум чакае.

Скіба ўвайшоў і пачуў, што леташняй самаўпэўненасці ўжо ў яго не будзе.

Дзядзька Лявонь

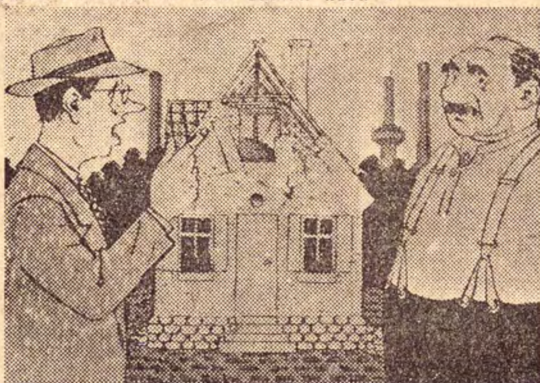
Матывіроўка

1951 ГОД.

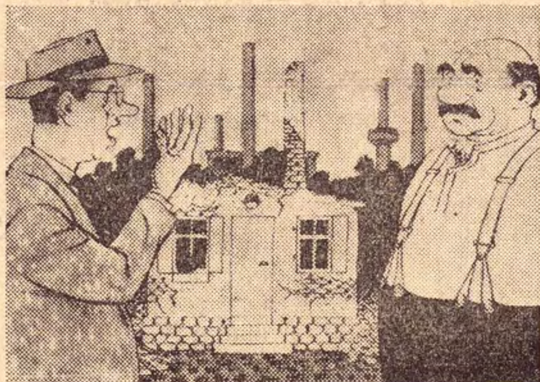
«..Вы патрабуеце трыццаць чарапіц, мяшок цэменту і кілограм гвоздзяў?!

Даражэнькі! — гэта-ж немагчыма. Мы-ж зараз будуем агромны камбінат у Новай Гуце, а ён-жа больш патрэбны народнай гаспадарцы чым вашая хата..»

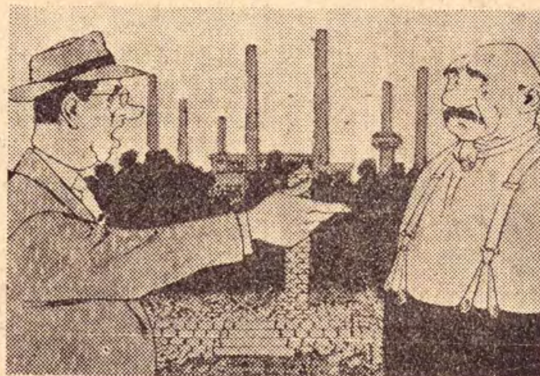
1953 ГОД.

«...Ці Вы думалі калі даражэнькі аб магутных будоўлях соцыялізма ў нашай краіне?! Ці чулі Вы калі небудзь аб Тыхах, Жэрані, Явожне, Замброве, Фастах?!...»

1955 ГОД.

«...Вы толькі падумайце, якога-ж велізарнага развіцця прамысловасці дасцігнула наша краіна. Мы-ж занялі 5-тае месца ў Еўропе! Перагналі Італію, а Францыя таксама ўжо не за гарамі. Дасцігнем! Ці-ж гэта Вас не цешыць?!...»
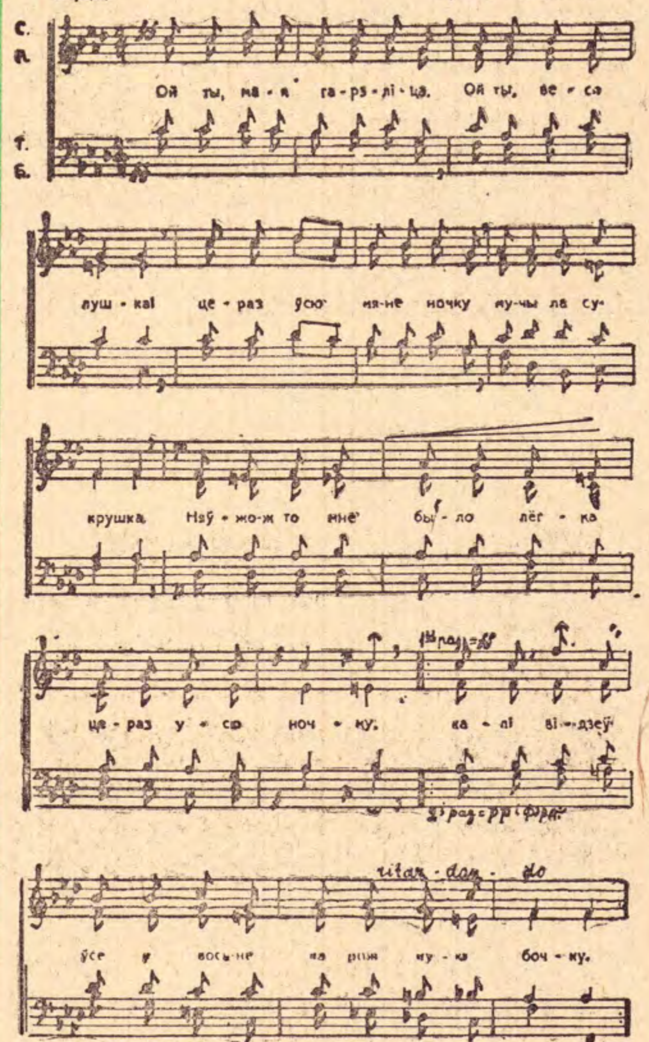

1957 ГОД.

«..Які-жа з Вас гаспадар, калі Вы да такога стану дапусцілі свой дом?! Аб гэтым трэба было некалькі год таму паклапаціцца даражэнькі!

Апрацавана з «Ойлен Шпігель».

ГАРЭЛІЦА

Борзда. Нар. мел. зборн. А. Грыневіча. Гарм. К. Галкоўскага.

Ой ты, мая гарэліца,
Ой ты, весялушка!
Цераз ўсю мяне ночку
Мучыла сукрушка.

Няўжо-ж то мне было лёгка
Цераз усю ночку,
Калі вiдзеў усё ў восьне
Парожную бочку?

Судзі-ж Божа, даждаць сьвята,
Тады пагуляю,
Загойкаю: гаю, гаю!
Ды запаклікаю.

Слава-ж Богу, што дождаўся,
Вось і папіваю,
Загойкаю: гаю, гаю!
Ды запаклікаю.

А як прыду да хатанькі,
Дык жонцы — вяроўка;
А мне з панам разьбірацца
Ня будзе так лоўка.

Гуга! гуга! загойкаю,
Ды запаклікаю,
Судзі-ж, Божа, даждаць сьвята,
Тады пагуляю.

ПРЫКАЗКІ І ПРЫМАЎКІ

Хто перад Каляды добра даглядае, той перад Вялікдзень за хвост не падымае.

Калядкі, добрыя сьвяткі, наеўся, напіўся, ды-й на лапаткі.

Па Калядах у ночы трэшчыць, а ў дзень плюшчыць.

АГАФОН АБРОТКА НА НОВЫ ГОД

Бліснула агнямі ёлка,
Заспявалі дзеці сполкай
Разам дружна і вясёла
Новы год устрэчае школа

Ідзе з мяшком святы Мікола.
У кажуху доўгаполым.
Вусы, доўга барада.
— Усім падаркі дзеткам дам.

І смяецца дзед салодка,
Пытаецца, — дзе-ж Абротка?
Клічуць дзеці: — Агафон!
А куды-ж падзеўся ён?

Здарылася тут бяда,
Упала ў дзеда барада,
Упала, абарвала вусы...
Паўглядайцесь Беларусы!

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы. Адрас рэдакцыі гор. Беласток вул. Маніфесту Ліпцовага 25, тэл. 25-89. Умовы падпіскі на 1 месяц 2 зл. 40 гр., 3 месяцы — 7 зл. 80 гр., 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на год — 31 зл. 20 гр. Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы. Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 10 161 w Białymstoku. Zlecenie na wysyłkę wydawnictwa zagranicę przyjmuje Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" — Warszawa, ul. Wilcza 46 Konto PKO 1-6-100024 — Cena prenumeraty zagranicę: kwartalnie 10,15, półrocznie 20,30, rocznie 40,60 Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. Т-13